

PRILAGODITVE PROGRAMA ŽIVLJENJA IN
DELA OSNOVNE ŠOLE ZA OSNOVNO ŠOLO
ZA SLEPE IN SLABOVIDNE UČENCE

II. zvezek

JEZIKOVNO-UMETNOSTNO VZGOJNO-IZOBRA-
ŽEVAINO PODROČJE

- uvod
- slovenski jezik
- srbskohrvatski oziroma hrvatskosrbski jezik
- angleški jezik
- likovna vzgoja
- glasbena vzgoja
- interesne dejavnosti jezikovno-umetnostnega področja

ZAVOD SR SLOVENIJE ZA ŠOLSTVO

LJUBLJANA 1987

ai 762099-2

202209432

Uvod

Program življenja in dela osnovne šole za slepe temelji na programu življenja in dela osnovne šole za polnočutne otroke. Vsebuje pa nekaj posebnosti in odstopanj v vsebini, metodah in oblikah dela ter pri uporabi pripomočkov.

Največ posebnosti je pri učenju branja in pisanja. Slep otrok se mora naučiti Braillovo pisavo (brajico) pisati in brati s tipom. Poleg tega se uči tudi grafično pisavo, latinica, zaradi uporabe optakona, s pomočjo katerega bere grafično pisavo s tipom. Uči se tudi Hebboldovo pisavo, v 6., 7. in 8. razredu pa še strojepisje. Učenju pisanja in branja so namenjene tudi razne oblike specialnega usposabljanja (pisanje, branje z optakonom, strojepisje).

Pomembne razlike so že v 1.razredu pri obravnavi besed oziroma črk, ker ima brajica povsem druge zančilnosti kot grafična pisava. Branje brajice je težavnejše, zahteva izurjen tip, veliko vztrajnosti in volje. Slepemu otroku pri osvajanju pisanja in zlasti branja ne pomagajo vsakodnevni vidni vtisi.

Pri pouku slovenskega jezika od 1. do 8.razreda upoštevamo prizadetost vida tako pri slepih kot pri slepih z le nekaj odstotki vida. Učenec prinese v osnovno šolo skromne vidne vtise ali jih pa sploh nima, zato je zanj opismenjevanje, zlasti pa branje, zelo naporno. Metode dela so usmerjene v blažitev in odpravo teh pomanjkljivosti. Učenca spodbujamo k branju tudi s tekmovanji - razrednimi in šolskimi - v branju brajice. Dvakrat v šolskem letu ugotavljamo napredek učenca v tehniki branja z enominutnim preizkusom (od 1. do 8.razreda pod enakimi pogoji), kar beležimo v učenčevem dosjeju (tudi napredek v smiselnem branju in razumevanju). Učenci, ki so bili kasneje vključeni v usposabljanje v Zavod za slepo in slabovidno mladino, in učenci, ki preidejo od ene metode dela na drugo, imajo pri branju velike težave.

Branje brajice z neizvežbanimi prstnimi končiči je počasno in le z veliko vztrajnosti in vajami dosežejo učenci skromen napredek. Tudi prehod od dela po metodi za slepe na delo z vidom je težaven, ponavadi traja dve šolski leti, da steče branje povečanega tiska.

Zato je nujna dosledna individualizacija pouka.

Pri slepih z ostanki vida so pomembne vaje vida, skrb za vid in za razvijanje in uporabo le-tega.

Slepi otroci se morajo uriti v poslušanju in pomnjenju, predvsem pa v orientaciji, kar se upošteva tudi pri pouku slovenskega jezika in glasbeni vzgoji.

Zavod za slepo in slabovidno mladino obiskujejo tudi slabovidni učenci, ki dejajo po metodi za slabovidne. To pomeni: opismenjujejo se v latinici in berejo iz učbenikov, ki so napisani v povečanem tisku, učni načrt pri slovenskem jeziku pa je enak kot v drugih osnovnih šolah.

Odstopanja so tudi pri filmski vzgoji. Prednost dajemo gledališki vzgoji, ki jo slepi otroci lahko sprejemajo bolj celostno. Delno izvajamo filmsko vzgojo pri slepih z ostanki vida.

Pri likovni vzgoji povsem slepega otroka ne uvajamo v svet grafike in risanja, slepi z ostanki vida pa v tem marsikaj zmorejo.

Pri pouku angleškega jezika slepi spoznajo kratkopolis angleške brajice.

Glasbena vzgoja: Glasba pomaga slepim pri vključevanju v socialno okolje. Posamezne sestavine glasbene vzgoje pomembno vplivajo na razvoj slušnega zaznavanja in oblikovanja zvočnih predstav ter orientacije v prostoru. Zato ima glasba za te otroke tudi terapevtski pomen. - Spoznajo tudi notacijo v brajici.

V osnovni šoli od učencev zahtevamo, da uporabljajo poljudno-znanstveno literaturo, grafikone, slovarje itd. Slepim nimajo takih razsežnih možnosti kot otroci, ki vidijo. Delno lahko to vrzel izpolnimo s posnetki na magnetofonskih trakovih ali kasetah.

Majhno število učencev v posameznem oddelku omogoča uresničevanje individualizacije pri vzgoji in izobraževanju slepih učencev. S primernimi metodami dela, z uporabo učnih pripomočkov za slepe in z upoštevanjem vseh posebnosti slepih otrok se da uresničiti naloge in smotre, ki jih zahteva Program življenja in dela osnovne šole, čeprav je za slepe učence s poprečnimi duševnimi sposobnostmi učni načrt zahteven.

Celodnevna osnovna šola s programom interesnih dejavnosti pa daje slepim otrokom vse možnosti za razvijanje njihovih sposobnosti in nadomeščanje pomanjkljivosti - ure branja so organizirane, tekmujejo za bralno značko. Glasbene dejavnosti so številne in raznolike - od učenja raznih inštrumentov do igranja v ansamblu. V likovnem krožku učenci razvijajo tip in sposobnosti likovnega izražanja. Pomembna sta ritmični krožek in krožek za družabni ples. Slepim ob tem doživljajo ritmično skladnost, počasi izginjajo značilni gibi slepih, večja se njihova vedrina in veselje ter družabnost. Pišejo tudi v šolsko glasilo.

Knjižnica ima pomembno mesto v življenju in delu osnovne šole zavoda za slepe in slabovidno mladino. V njej so registrirane vse knjige, časopisi in revije ter magnetofonski trakovi, kasete in plošče, ki jih uporabljajo učitelji in učenci v kabinetih in učilnicah, na razredni stopnji pa imajo učenci v učilnicah na voljo tudi leposlovne knjige. Vsak učenec ima vse leto potrebne učbenike v svojem kotičku v učilnici. Priročnike imajo učitelji in učenci v kabinetu, strokovne knjige pa si izposojajo v knjižnici. Učenci prihajajo izbirat knjige, zlasti leposlovne, tudi v

knjižnico.

Za slepe učence so učbeniki prepisani v brajico, so nekoliko prirejani in skrajšani. Za slepe učence od 1. do 4. razreda so slikanice oziroma ilustrirane knjige natisnjene v povečanem tisku, vanje pa so uvezeni teksti v brajici. Tako isto knjigo lahko berejo tako slepi učenci kot slepi z ostanki vida, ki ob primernih ilustracijah urijo vid in se učijo tudi latinico. Za slepe učence višjih razredov je v knjižnici bogat izbor del klasične domače in tuje književnosti v brajici. Izbor dopolnjujemo z deli iz knjižnice in fonoteke Zveze društev slepih in slabovidnih Slovencev, ki je v bližini zavoda.

1. SLOVENSKI JEZIK

(1240 ur: 1192 ur slovenskega jezika, 48 ur gledališke in
in filmske vzgoje)

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI SMOTRI IN NALOGE

Prva alineja se dopolni:

- slepi učenci uporabljajo Braillovo pisavo (brajico), se naučijo Hebboldovo pisavo, latinico (relief) zaradi uporabe optakona.

Trinajsta alineja se dopolni in se glasi:

- se usposablja za doživljanje, odkrivanje in vrednotenje zlasti gledališkega, pa tudi filmskega, lutkovnega, radijskega in televizijskega sporočanja ter spoznavajo značilnosti, posebnosti in povezanost izraznih govoric teh medijev,
- slepi se usposobijo za poslušanje in vrednotenje umetniških in poljudnoznanstvenih del, posnetih na magnetofonskih trakovih ali kasetah.

1. r a z r e d (175 ur)

VZGOJNOIZOBRAŽEVALNA VSEBINA

1. Začetno branje in pisanje

Za slepe učence je besedilo oblikovano na novo:

1.1. Pripravljalno obdobje

Ugotavljanje sposobnosti učencev za sporočanje.

1.2. Priprava za branje in pisanje

Vaje za urjenje tipa. Vaje prostorske orientacije.

Vaje obsegajo:

- prebiranje plodov od večjih do zelo drobnih,
- spoznavanje in igranje z modeli, ki predstavljajo šest elementov,
- nastavljanje in prepoznavanje nastavljenega na veliki Braillovi stavnici,
- nastavljanje in prepoznavanje nastavljenega na mali Braillovi tablici,

- spoznavanje in igranje z elementi perspektivne tablice,
- vaje tipanja v predvajah začetnega branja v abecedniku.

1.3. Glasovi in črke

Spoznavanje brajevega pisalnega stroja in rokovanje z njim. Spoznavanje črk po vrstnem redu kot si sledijo v abecedniku za slepe. Pisanje in branje črk, zlogov in besed, ki jih je možno napisati iz obravnavanih črk.

Vaje v poslušanju in ubesedovanju.

Narek, branje vprašanj in pisni odgovori na ta vprašanja, samostojno zapisovanje preprostih povedi.

Pojasnilo

1. Predvaje začetnega branja in pisanja so za slepe otroke izjemno pomembne. Pripravljalne vaje za obravnavo črk izvajamo delno že v pripravi na šolo in nato na začetku prvega razreda pred obravnavo črk. Obsegajo vaje v prebiranju raznovrstnih plodov od večjih do manjših. Učenci ugotavljajo njihove lastnosti (velikost, oblika, hrapavost ipd.). Razvrščajo jih v predalčke, ki so v posebni škatli razporejeni po enakem vrstnem redu kot točke v brajevi celici. Na modelih in stavnicah sestavljajo razne kombinacije elementov in točk po navodilih ter se urijo v "branju" nastavljenega. S temi aktivnostmi si slepi otroci razvijajo spretnost rok in prstov ter urijo tip. Istočasno pa vadijo tudi orientacijo v škatli s plodovi, na modelih in stavnicah: zgoraj, spodaj, na začetku, v sredi: ni, na koncu, desno, levo.

Tudi abecednik za slepe vsebuje več predvaj za uvajanje otrok v branje. Ob teh vajah se učenci učijo zlasti pravilnega tipanja v vodoravni legi, vračanja v novo vrsto in ugotavljajo posamezne skupine točk od celice do celice.

2. Do pred dvajsetimi leti so slepi učenci pisali na brajeve tablice. Od tedaj uporabljajo od 1. razreda dalje pisalne stroje za pisanje brajice, kar je zanje mnogo prijetneje in bolj enostavno in ekonomično.

Vrstni red pri obravnavi brajevih črk je drugačen kot v abecedniku za osnovne šole. Medtem ko so v latinici velike in male tiskane in pisane črke, ima pisava za slepe enotne črke.

Pri izbiri besed - imen predmetov, iz katerih izvajamo novo črko, upoštevamo predmete iz otrokovega okolja, ki jih lahko otipa, sliši in po možnosti dojame tudi z drugimi čuti (jajce, ura, goba, hruška). Pri izboru istočasno upoštevamo besede, ki so čimbolj enostavne za izgovor, analizo na glasove in za pisanje. Ob tem je potrebnih več vaj v glasovni analizi besed kot pri otrocih z zdravim vidom, ker slepi otroci nimajo toliko spontanah spodbud ob opazovanju raznih napisov v okolju. Pri določenem zaporedju obravnavanih črk upoštevamo izkušnje, ki olajšajo slepim otrokom začetno branje in pisanje.

- Najprej obravnavamo črke, katerih točke so v območju celice bolj enostavno razporeje (a, b, l).
- Učenci teže prepoznajo črke, pri katerih je ena točka nekoliko odmaknjena od ostalih (m, n, u).
- Ker učenci pogosto zamenjujejo črke, ki imajo zrcalno razporeditev točk, ne smemo dveh takih zrcalnih črk obravnavati drugo za drugo (s, š, z, ž, i, e, j, h, d, f).

3. Sporočanje (15 ur)

Pojasnilo se dopolni:

V zavodu se šolajo učenci iz različnih narečnih skupin in iz pretežno socialno in kulturno nižjih plasti prebivalstva. Pomemben je učiteljev vpliv za odpravo izrazitih narečnih posebnosti v otrokovem jeziku in da najde otrok pristen stik z učiteljem za sproščeno komuniciranje, česar morda ni deležen v domačem okolju.

4. Književna vzgoja (30 ur)

Pojasnilo se dopolni:

Učenci spoznajo vlogo branja v življenju. Pridobijo tehniko glasnega branja brajice in šepetajočega branja z vlečenjem glasov.

Slepe učence 1. razreda že navajamo na poslušanje. Za to izbere učitelj primerne kasete. Učenci naj zgodbico uprizorijo, da pokažejo razumevanje vsebine, se urijo v orientaciji, obvladovanju prostora in medsebojne oddaljenosti oziroma bližine.

Slepi učenci z ostanki vida imajo v slikanicah za branje uvezen tekst v brajici, hkrati pa ob opazovanju ilustracij razvijajo svoj vid, se urijo v branju brajice in tudi grafične pisave, če je tisk dovolj velik. Slepi in slabovidni ter slepi z ostanki vida lahko uporabljajo isto knjigo, kar je še zlasti spodbudno za slepe za branje brajice, ki zahteva veliko naporov, volje in vztrajnosti.

5. Gledališka, filmska in TV vzgoja (6 ur)

Za slepe učence z ostanki vida se besedilo skrajša in se glasi:

Opisovanje dogajanja na poljubni fotografiji.

Zaznavanje sprememb v podobnem ilustrativnem gradivu.

Nizanje prizorov s pomočjo didaktične igrice Tisoč zgodb.

Za slepe učence se poglavje opusti v celoti in se nadomesti: Ogled lutkovne igrice, ki omogoča učencem, da obnovijo zgodbo in čustveno ovrednotijo vedenje glavnih junakov. Skušajo jih posnemati (igro so dojeli le slušno) z uprizoritvijo zanimivih odlomkov v igrici.

2. r a z r e d (175 ur)

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA VSEBINA

1. Branje in pisanje (50 ur)

V 3. odstavku črtamo:

Utrjevanje zlasti velikih pisanih črk.

Dodamo:

Slepi utrjujejo pisanje brajice, pridobivajo na hitrosti pisanja, uporabljajo pisalne stroje za brajico.

Pojasnilo se dopolni po 1.odstavku:

Slepi imajo često nepravilne ali pomanjkljive predstave o predmetih oziroma pojmi, zato je potrebno preverjati razumevanje besed in vsebine prebranega. Potrebne so pogoste

ekskurzije, stiki s konkretnim.

3. Sporočanje (35 ur)

Pojasnilo se dopolni:

V zavodu se šolajo učenci iz različnih narečnih skupin. Učenec naj se zaveda lepote domačega narečja, razume pa, da se mora učiti knjižnega jezika.

Za slepega učenca je pomembno, da zna poslušati. Učitelj mu nudi več glasbenih pravljič. Učenci se pogovarjajo o vsebini, o osebah iz pravljič in uprizarjajo odlomke.

4. Književna vzgoja (48 ur)

4.3. Domače branje

Pojasnilo se dopolni:

Učenci imajo razredno knjižnico, sposojajo si knjige tudi v šolski knjižnici. Knjige so prepisane v brajico, v slikanice pa je uvezen tekst v brajici.

5. Gledališka, filmska in TV vzgoja (6 ur)

Za slepe učence se poglavje črta v celoti in nadomesti:

Po ogledu gledališke predstave (lutkovne in mladinske igre) sledi obnova zgodbe s poudarkom na oznaki značajskih lastnosti glavnih junakov. Slepí uprizorijo odlomke, slepi z ostanke vida rišejo prizore.

Pogovor o TV nadaljevanke s slepimi z ostanke vida.

3. r a z r e d (175 ur)

VZGOJNOIZOBRAŽEVALNA VSEBINA

1. Branje in pisanje (43 ur)

Vsebina se dopolni:

Slepi učenci se seznanijo z Braillovo tablico, pisalom in načinom uporabe, nato s celico in položajem točk (pik). Učenci morajo razumeti razliko med položajem pik pri pisanju in

branju (pišejo od desne proti levi, berejo od leve proti desni). Uvajamo kratkopišne enocelične znake za lj, nj, st, št, šč.

Pojasnilo se dopolni (pred 1.odstavkom):

Redki slepi že v 3.razredu dosežejo gladko in vezano branje z ustrezno intonacijo. Branje brajice je zahtevnejše: zahteva izurjen tip, česar ob številnih vajah vsak učenec ne doseže - nekateri imajo slabši tip. Slepi z ostanki vida pa skušajo tudi pri branju brajice uporabljati vid, kar mora učitelj preprečiti.

2. Jezikovna vzgoja (48 ur)

2.4. Besedje

Pojasnilo se dopolni:

Slepi imajo često nepravilne ali pomanjkljive predstave o predmetih oziroma pojmi, zato je potrebno preverjati razumevanje besed in vsebine prebranega. Potrebne so pogoste ekskurzije, stiki s konkretnim.

3. Sporočanje (33 ur)

Pojasnilo se dopolni v 1.odstavku:

Slepi imajo še skromen besedni zaklad in težko izražajo svoje misli.

4. Književna vzgoja (41 ur)

4.2. Besedila za branje in obravnavo

Pojasnilo se dopolni:

Slepi se učijo na pamet tako besedilo v prozi kot pesmi zaradi urjenja spomina.

4.3. Domače branje

Izbor knjig je pripravljen po Programu življenja in dela osnovne šole. Učenci uporabljajo knjige, prepisane v brajico, v slikanice pa je uvezen tekst v brajici. Branje čtiva je lahko organizirano tudi v času interesnih dejavnosti.

5. Gledališka, filmska in TV vzgoja

Za slepe se poglavje črta v celoti in se nadomesti:

Po ogledu gledališke predstave se učitelj pogovarja z učenci

o zapletu in razpletu dogajanja. Slepce le redko vodimo v kino: slušno sledijo le slovenskemu otroškemu filmu (Kekec, Zvezdica Zaspanka, Pastirci, Na svoji zemlji...). Po ogledu filma se učitelj pogovarja z učenci o vsebini, o zapletu dogajanja, o značajskih potezih oseb, o njihovih glasovih, o glasbi, ki film spremlja.

4. r a z r e d (175 ur)

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA VSEBINA

2.Sporočanje (43 ur)

Pojasnilo se dopolni (pred 1.odstavkom):

Slepi učenec ob različnih nalogah pri govornem ali pisnem izražanju uveljavlja svoj sluh in opiše tisto, kar sliši, občuti, otipa, kako sliši, kaj zaznava z drugimi čutili itd.

3. Književna vzgoja (64 ur)

3.1. do 3.4.

Pojasnilo se dopolni (pred 1.odstavkom):

Ob polletju in ob koncu šolskega leta se (v vseh razredih) beleži napredek učencev v tehniki branja brajice. Ob koncu šolskega leta je razredno tekmovanje v branju. Prvak razrednega tekmovanja se udeleži šolskega tekmovanja, ki se povezuje navzven s tekmovanjem v branju brajice članov Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije.

3.5. Domače branje

Pojasnilo se dopolni (pred 1.odstavkom):

Izbor knjig za domače branje slepih je narejen po Programu življenja in dela osnovne šole. Knjige so prepisane v brajico. Več del je posnetih na magnetofonskih trakovih, ki si jih učenec ali učitelj izposodi v knjižnici Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije. Slepi nekaj knjižnih del, ki niso prepisana v brajico, poslušajo po magnetofonu.

4. Gledališka in filmska vzgoja (6 ur)

Za slepe se poglavje črta v celoti in se nadomesti:

Po ogledu gledališke predstave (lutkovne in mladinske igrice) se učitelj z učenci pogovarja o značajskih lastnostih in odnosih med junaki.

Učitelj pred predstavo učence primerno pripravi. Po predstavi ugotavlja v pogovoru razumevanje dogajanja na odru: čustvene odnose oseb ter značajske lastnosti glavnih oseb.

Slepim z ostanki vida ponudimo slikovni material ali pa sami narišejo značilne prizore.

Filmsko vzgojo izvajamo le za učence z ostanki vida.

5. r a z r e d (140 ur)

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA VSEBINA

2. Sporočanje (36 ur)

Pojasnilo se dopolni (pred 1.odstavkom):

Slepi učenci obnavljajo prebrane in ustno posredovane zgodbe, da si urijo spomin.

Snov za pripovedovanje ali pisno izražanje izbirajo tudi iz sveta slepega človeka, pripovedujejo o svojih slušnih vtisih in drugih zaznavah. Učitelj jih mora na to pripraviti.

3. Književna vzgoja (44 ur)

3.1. do 3.4.

Pojasnilo se dopolni pred 1. odstavkom:

Napredek v tehniki branja se beleži ob enominutnem preizkusu ob polletju in ob koncu šolskega leta.

3.5. Domače branje

Pojasnilo se dopolni (po 2.odstavku):

Za slepe učitelj pripravi seznam del za domače branje po Programu življenja in dela osnovne šole. Upošteva dela, ki jih ima knjižnica oziroma fonoteka v Zavodu za slepo in slabovidno mladino oziroma Centralna knjižnica Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije. Učenci si knjige in trakove sposojajo samostojno.

4. Gledališka, filmska in TV vzgoja

Za slepe učence se poglavje črta in nadomesti:

Po ogledu gledališke predstave izvede učitelj razgovor o vsebini, o značajskih potezah glavnih oseb, o zapletu dogajanja ter o sporočilu igre. Pogovarjajo se o glasovnih odtenkih igralcev pri izražanju čustev, o spremljajoči glasbi itd. S slepimi z ostanki vida se pogovarja o TV nadaljevanji, ki so si jo ogledali.

6. r a z r e d (140 ur)

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA VSEBINA

1. Jezikovna vzgoja (48 ur)

Pojasnilo se dopolni (po zadnjem odstavku):

Ob vajah za utrjevanje si slepi učenec uri spomin zlasti pri skladnji in oblikoslovju.

3. Književna vzgoja (44 ur)

3.1. do 3.4.

Pojasnilo se dopolni (po zadnjem odstavku):

Slepi učence se uri v poslušanju. Učitelj izbere besedilo za branje in obravnavo, posneto na magnetofonskem traku ali kaseti.

3.5. Domače branje

Pojasnilo se dopolni (po zadnjem odstavku):

Iz seznama del za domače branje izbere učitelj slepemu učencu tista leposlovna dela, ki so prepisana v brajico ali posneta na magnetofonskih trakovih ali kasetah v knjižnici Zavoda za slepo in slabovidno mladino oziroma Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije. Učenec zna ravnati z magnetofonom in kasetofonom.

4. Gledališka, filmska in TV vzgoja (6 ur)

Za slepe učence se poglavje črta v celoti in nadomesti:

Pogovor o celovečernem TV filmu, ki so ga gledali slepi učenci z ostanki vida. Ogled dveh ali treh gledaliških predstav, primernih njihovi razvojni stopnji. V pogovoru učenci spoznajo

temo gledališke igre. Ločijo jo od zgodbe in vsebine. Spoznajo idejo igre. Ocenijo, kako se igralčev glas oziroma njegova igra ujemata z značajskimi potezami osebe v igri.

7. r a z r e d (132 ur)

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA VSEBINA

1. Jezikovna vzgoja (42 ur)

Pojasnilo se dopolni (po zadnjem odstavku):

Ob vajah za utrjevanje si slepi učenec uri spomin zlasti pri skladnji in oblikoslovju.

2. Sporočanje (32 ur)

Pojasnilo se dopolni (po zadnjem odstavku):

Pri ustnem, zlasti pa pisnem izražanju slepi učenec pove ali zapiše tisto, kar dojema s sluhom, tipom, vonjem, kako odmeva njegov korak itd., pa tudi svoj notranji čustveni svet, odnose ljudi, ki vidijo, do slepega in drugo. Naj ne posnema izražanja teh, ki vidijo.

3. Književna vzgoja (48 ur)

Pojasnilo se dopolni (po zadnjem odstavku):

Iz seznama za domače branje izbere učitelj slepemu učencu leposlovna dela, ki so prepisana v brajico ali posneta na magnetofonskem traku ali kasetah, v zavodski knjižnici ali v centralni knjižnici Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije. Učenec zna poslušati in se pogovarjati o poslušanih delih. Učenec zna ravnati z magnetofonom in kasetofonom.

4. Gledališka, filmska in TV vzgoja (6 ur)

Za slepe učence se poglavje črta v celoti in nadomesti:

Ogled dveh ali treh gledaliških predstav. Po predstavi vodijo pogovor učenci. Učenci zvedo o zgodovini slovenskega gledališča od pasijonskih iger preko Antona Tomaža Linharta in Cankarja do sodobnega gledališča. Zgodovina slovenskega filma.

8. r a z r e d (128 ur)

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA VSEBINA

1. Jezikovna vzgoja (40 ur)

Pojasnilo se dopolni (po zadnjem odstavku):

Slepi učenec uri spomin ob utrjevalnih vajah zlasti pri skladnji in oblikoslovju.

2. Sporočanje (28 ur)

Pojasnilo se dopolni:

Učenec opisuje tisto, kar dojema s preostalimi čuti.

3. Književna vzgoja (50 ur)

Pojasnilo se dopolni (po zadnjem odstavku):

Slepemu učencu je dostopen širok izbor leposlovnih knjig iz slovenske, jugoslovanske in svetovne književnosti v brajici, zlasti pa na magnetofonskih trakovih in kasetah. Izbira skupaj z učiteljem in si sam sposoja v centralni knjižnici Zveze društev slepih in slabovidnih Slovenije.

4. Gledališka, filmska in TV vzgoja (6 ur)

Za slepe učence se poglavje črta v celoti in se nadomesti:

Ogled dveh ali treh gledaliških predstav. Pogovor vodijo učenci. Najpomembnejši dramatiki vseh časov - učenci poslušajo ali preberejo po eno delo iz raznih obdobj.

Oder: grško gledališče, šekspirski oder, klasični oder, sodobno gledališče. Učenci iz gline oblikujejo amfiteater.

Ekскурzija v gledališče: ogled odra, razsvetljave, itd.

Slepi in slepi z ostanki vida dobijo nekaj informacij, ki so potrebne za splošno izobrazbo. Nekaj več zvedo o posameznih filmskih zvrsteh in TV oddajah. Seznanijo se z začetki jugoslovanske kinematografije in televizije.

Ogled slovenskega celovečernega filma. Pogovor vodijo učenci.

2. SRBSKOHRVATSKI OZIROMA HRVATSKOSRBSKI JEZIK (70 ur)

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI SMOTRI IN NALOGE

Tretja alineja se črta in se nadomesti:

- slepi se naučijo tekoče pisati in brati tiste znake v brajici za srbskohrvatski jezik, ki jih slovenščina nima,
- z učenjem na pamet, zlasti pesmic, slepi osvaja jezik in uri spomin.

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA VSEBINA

1. težavnostna stopnja

Književna vzgoja

Prvi stavek se spremeni in se glasi:

Glasno branje besedil v brajici.

2. težavnostna stopnja

Črta se poglavje: Uvajanje cirilskega črkopisa.

Književna vzgoja

Prvi stavek se spremeni in se glasi:

Glasno branje besedil v brajici.

V pojasnilu se opusti:

Oba črkopisa, latinco in cirilico, učenci utrjujejo s pomočjo ročne stavnice, flanelografa in grafoskopa.

3. težavnostna stopnja

Ustno in pisno sporočanje

Opusti se besedilo:

Prepisovanje iz cirilice v latinico in obrnjenno. Pravopisne vaje in vaje za pisanje cirilice po nareku.

Nadomesti se z besedilom:

Slepi prepisujejo srbskohrvatske tekste, pri tem uvežbajo pisanje zlasti tistih črk v brajici, ki jih slovenski jezik nima.

3. ANGLEŠKI JEZIK (375 ur)

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI SMOTRI IN NALOGE

Vzgojno-izobraževalni smotri in naloge so skupni za vse učence, ki se v SR Sloveniji učijo angleški jezik v osnovni šoli, tudi za slepe. Za vsak razred posebej pa je potrebno k operativnim smotrom vključiti še naslednji odstavek:

- slepi učenci se seznaniijo s kratkopisom angleške brajice in ga znajo pravilno uporabljati.

NAVODILA

V sklepnem poglavju se besedilo dopolni po 5. odstavku:

Za slepe učence in za učence z ostanki vida učitelj prav tako izbira in prilagaja učno snov, še posebno pa učne oblike in učno tehnologijo.

Individualizacijo in diferenciacijo pouka, zlasti med slepimi in učenci z ostanki vida, je potrebno izvajati v čim večjem obsegu, tako da učitelj izkorišča nagnenja, sposobnosti in interese vsakega posameznega učenca. Zvočna sredstva, kot so gramofon, magnetofon in kasetofon, so neobhodno potrebna pomagala, posebno še za razvijanje spretnosti razumevanja govora in razvijanje spretnosti ustnega sporočanja. Večji poudarek kot sicer bo učitelj namenil tudi razvijanju pomnenja, zlasti z učenjem na pamet. S to tehniko dela morajo učenci ob stavčnem naglasu, ritmu in intonaciji osvojiti tudi besedni zaklad. Besedila beril, dvogovorov, fraz in idiomov naj učenci ohranijo kot akitvni besedni zaklad, besedje pesmi pa lahko tudi le kot pasivni.

4. LIKOVNA VZGOJA (485 ur)

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI SMOTRI IN NALOGE

Besedilo se dopolni:

- se orientirajo v prostoru, spoznavajo likovni prostor, likovne tehnike in materiale,
- učijo se likovnega vrednotenja človekovega okolja,
- slepi učenci z ostanki vida razvijajo sposobnost gledanja in
- razvijajo ročno spretnost.

Nadaljnje besedilo od 1. do 4. razreda je preoblikovano ali oblikovano na novo.

1. r a z r e d (70 ur)

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA VSEBINA

1. Risanje (20 ur)

Slepi učenci z ostanki vida lahko izvajajo vse tehnike, popolnoma slepi pa nadaljujejo na Braillovo risalno stavnico, rišejo enostavne figure na Braillov pisalni stroj, rišejo z reliefno linijo iz plastelina in rišejo na folijo.

Pojasnilo

Od predvidenih materialov ne uporabljajo le svinčnika. Vse risarske sledi pa morajo biti izrazite. Uporabljamo nebleščav papir.

2. Slikanje (20 ur)

Pojasnilo

Slepi učenci z ostanki vida delajo po nespremenjenem učnem načrtu. Popolnoma slepi pa izvajajo le teme, ki so v zvezi z lepljenjem izrezanih oblik.

3. Plastično oblikovanje (20 ur)

Pojasnilo

Na področju plastičnega oblikovanja imajo popolnoma slepi več možnosti za likovno izražanje. Vse leto s plastičnim oblikovanjem dopolnjujejo teme SND. Za oblikovanje uporabljajo plastelin, glino, gozdne plodove, poljske pridelke, zobotrebce, zamaške, volno, tkanino, papir.

2. r a z r e d (70 ur)

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA VSEBINA

1. Risanje (20 ur)

Slepi učenci z ostanki vida izvajajo vse tehnike, slepi pa nastavljajo na Braillovo risalno stavnico, rišejo enostavne figure na Braillov pisalni stroj, rišejo na folijo in rišejo z reliefno linijo iz plastelina.

2. Slikanje (15 ur)

Slepi z ostanki vida delajo po nespremenjenem učnem načrtu. Popolnoma slepi izdelujejo lepljenke iz različnih materialov.

3. Plastično oblikovanje (15 ur)

Slepi učenci s plastičnim oblikovanjem vse leto dopolnjujejo teme iz SND.

4. Oblikovanje prostora (10 ur)

Poglavje se ne prilagaja.

3. r a z r e d (70 ur)

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA VSEBINA

1. Risanje (15 ur)

Slepi učenci z ostanki vida izvajajo vse tehnike, slepi pa

rišejo na risalno stavnico, rišejo okraske in enostavne figure na pisalni stroj za slepe, uporabljajo Braillovo pisavo v dekorativne namene, rišejo na folijo in rišejo z reliefno črto iz plastelina.

2. Slikanje (15 ur)

Slepi z ostankom vida izvajajo vse teme, popolnoma slepi pa izdelujejo lepljenke iz različnih materialov: papir, naravni materiali (listje, semena), blago.

3. Grafika (10 ur)

Slepi z ostanki vida odtiskavajo različne materiale in oblikujejo preproste likovne tvorbe. Odtiskujejo preproste likovno urejene kompozicije z različnimi materiali (krompir, pluta, les). Sestavijo urejeno likovno kompozicijo.

Popolnoma slepi odtiskujejo lahko v glino ali plastelin.

4. Plastično oblikovanje (10 ur)

Slepi in slepi z ostanki vida modelirajo človeka in živalske figure, pri čemer uporabijo tudi znanje iz SND. Izrezujejo različne oblike iz lepenke, usnja, oblikujejo z žico, odlivajo v mavec.

Pojasnilo

S plastičnim oblikovanjem si slepi ustvarijo pravilne predstave o obliki, velikosti predmetov in njihovem medsebojnem razmerju.

5. Oblikovanje prostora (10 ur)

Poglavje se ne prilagaja.

6. Likovno vrednotenje (10 ur)

Pojasnilo

Pomemben je obisk galerije, muzeja, razstave, spomenikov, ker si na osnovi opazovanja pridobe pravilne predstave. Učence navajamo na kritično presojanje likovnih umetnin, pa tudi otroških del.

4. r a z r e d (70 ur)

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA VSEBINA

1. Risanje (5 ur)

Risanje samo z debelimi flomastri. Učenci rišejo osebe in predmete v prostoru, rišejo predmete, ki jih poznajo. Risanje na risalni stavnici.

Pojasnilo

Učenci pridobivajo orientacijo na risarski površini, spoznavajo in uporabljajo pravilne prostorske in velikostne odnose.

2. Slikanje (15 ur)

Slepi in slepi z ostanki vida:

Navajanje na doslednejše opazovanje barvnih nasprotij (svetlo - temno) in odtenkov v naravi, na predmetih in na umetninah. Kombiniranje slikarskih tehnik: poudarek na lepljenki. Slovenski in drugi pomembni slikarji.

Pojasnilo

Tudi izražanje z barvo je za slepega z ostanki vida pomembno. Upoštevamo, da barvno slepi ne vidijo barvnih odtenkov v naravi. Pri kombiniranju tehnik ne kaže pretiravati, niti ne zanemarjati učinkov, kot jih npr. nudi kombinacija prekrivanja poslikane barvne podlage z lepljenko ali kombinacijo z risbo. Motive povezujemo s tematiko drugih vzgojno-izobraževalnih predmetov, nastopajo samostojno v skladu z likovno nalogo. Učenci slikajo motive, ki posegajo v otroški notranji doživljajski svet, npr. strah, veselje, groza, jeza, navdušenje..., kar se povezuje tudi z govornim izražanjem pri slovenskem jeziku.

Otrokom z ostanki vida pa dajemo možnosti za urjenje orientacije.

3. Grafika (10 ur)

Slepi in slepi z ostanki vida:

Odtiskujejo materiale z različno strukturirano površino in z oblikami, ki jih učenci ustvarjajo sami. Kartonski tisk. Osnove črno bele grafike: svetle linije na temni podlagi. (Grafika je nadomestilo za risbo.) Pomembni slovenski in drugi umetniki - grafiki.

Pojasnilo

Učenci z različnimi materiali, npr. juta, čipke, usnje... sestavijo likovno kompozicijo z motivom, ki najbolj ustreza uporabljenemu materialu. Oblikovano lepljenko odtiskujejo. Pomembno je, da si učenci pridobijo osnovne pojme visokega tiska. Kompozicije so preproste, vendar ritmično in kontrastno razgibane. Spoznajo delo umetnika - grafika. Rezultate svojega dela lahko slepi in slepi z ostanki vida sami preverjajo.

4. Plastično oblikovanje (20 ur)

Slepi in slepi z ostanki vida:

Modelirajo preprostejše oblike, izrezujejo različne oblike iz papirja, lepenke, usnja (trganje, svačkanje, striženje), upogibajo iz žice, odlivajo v mavec. Izdelava preprostih mask. Oblikovanje lutke z dodajanjem izraznih značilnosti lika.

Pojasnilo

Na osnovi znane lutkovne igrice oblikujejo učenci lahko tudi lutke tako, da kartonskim valjem, kvadrom, polvaljem dodajajo opisne in izrazne značilnosti lika. Materiali za delo so lahko papir, blago, juta in drugo. S plastičnim oblikovanjem si slepi ustvarjajo pravilne predstave o obliki, velikosti predmetov in o njihovem medsebojnem razmerju.

5. Oblikovanje prostora (10 ur)

Slepi in slepi z ostanki vida:

Razvijajo čut za prostor, oblikujejo na pol zaprti prostor. Za slepega je pomembna prostorska predstava - za njegovo orientacijo.

Pojasnilo

Učenci ritmično razporejajo prostorske prvine in z njimi popolnoma ali delo zajemajo prostornine (zaprt prostor: škatlice, zaboji, stavbe, pol zaprt prostor: stadion, stojnica). Materiali za delo so lahko zelo različni. Posamezna prostorska dela sestavljajo v kolektivno delo. Slepi dobijo prave predstave o prostoru, velikosti, razsežnosti.

6. Likovno vrednotenje (10 ur)

Slepi in slepi z ostanki vida:

Likovno kulturni spomeniki v kraju, pogovor, analiza.

Likovna področja in zvrsti.

Likovno preoblikovanje okolja. Uporabna umetnost. Delo oblikovalcev uporabnih predmetov. Vrednotenje lutk in lutkovne inscenacije.

Pojasnilo

Učence navajamo, da znajo strokovne pojme: slikarstvo, kiparstvo, stavbarstvo, slika, kip, uporabljati pri opisu likovnega dela. Obiščemo spomenik v kraju in ga analiziramo. Pojasnjujemo vrednote izdelkov s področja uporabne umetnosti (keramični izdelki, kovano železo, pohištvo, tapete). Slepi uporabljajo tip tudi v odprtih vitrinah ali na steni. Po ogledu lutkovne predstave in ob srečanju z lutkovnimi ustvarjalci za paravanom navajamo učence k likovnemu vrednotenju lutk in lutkovne inscenacije in jih obenem spoznamo z lutkovnim zakulisjem (korelacija s slovenskim jezikom).

5. r a z r e d (70 ur)

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA VSEBINA

1. Risanje (5 ur)

Pojasnilo se dopolni:

Slepi in slepi z ostanki vida uporabljajo stavnico kot dopolnilo oziroma nadomestilo za risanje. Nekateri slepi z ostanki vida rišejo z debelimi flomastri in drugimi risali, ki puščajo izrazito sled. Tako se učijo pravih prostorskih in velikostnih odnosov, spoznavajo osnovne geometrijske oblike, pozneje tudi sestavljene, organske.

2. Slikanje (15 ur)

Besedilo je oblikovano nanovo:

Slikanje pride v poštev le v majhni meri pri otrocih z ostanki vida. Najboljše nadomestilo za slikanje je lepljenka, slikarska tehnika, ki omogoča otip in nadzor nad lastnim delom. Z naukom o barvi in razdelitvijo barv na pestre in nepestre, na prvotne, drugotne in barve tretje stopnje se slepi otroci seznanijo le teoretično, nekateri slepi z ostanki vida pa doživljajo barve. Ker ne morejo svobodno komponirati barvnih ploskev, je pudarek na kompoziciji.

Pojasnilo

Pri predstavitvi barv uporabimo predvsem slovenske izraze. Kljub temu pa pojasnimo tudi izraze: primarna, sekundarna in terciarna barva in ton.

Važno je, da se vsi, tudi slepi otroci, seznanijo s pojmom barve, z lastnostmi barv in njihovim simboličnim pomenom zaradi notranjega bogatenja in lažje komunikacije.

3. Grafika (10 ur)

Grafika učinkovito nadomesti risbo. Otrokom z ostanki vida služi skoraj tako dobro kakor slabovidnim, pa tudi slepi lahko sproti otipljejo in nadzorujejo svoje delo in doživljajo izdelke součencev.

4. Plastično oblikovanje (20 ur)

Plastično oblikovanje je tehnika, ki slepim in slepim z ostanki vida nudi največ ustvarjalne svobode, zato naj uporabljajo različne materiale in tehnike: izrezovanje različnih oblik iz papirja, lepenke in drugih snovi, upogibanje žice, plastično oblikovanje s papirjem in predvsem z glino, plastelinom, snegom...

Pojasnilo

Drugi odstavek se nadomesti:

Motiv za skupinsko obliko scenskega elementa (panoja, paravana, kulise) izberemo na osnovi gledališke igrice, ki jo učenci poznajo in ga prilagodimo oblikovalnim možnostim otrok. V likovno oblikovanje scenskega elementa lahko vključimo dodajanje plastičnih odpadnih materialov za popestritev, vendar je bolje, če izberemo preproste materiale in vnaprej preizkusimo njihove izrazne možnosti, ki jih nato predstavimo učencem. Slepí učenci in učenci z ostanki vida so pri srečanju z navimi tehnikami nesamo- stojni in jih le počasi osvajajo.

5. Oblikovanje prostora (10 ur)

Pojasnilo se dopolni:

Kakor plastično oblikovanje tako tudi oblikovanje prostora po- maga slepi in slepi z ostanki vida pri spoznavanju lastne okolice in prostorskih odnosov v njej. Z oblikovanjem maket arhitekture in scenskih objektov jim predstavimo tudi tisto, če- sar brez pomoči vida ne morejo občutiti v naravni velikosti (arhitektura, urbanizem).

6. Likovno vrednotenje (10 ur)

Pojasnilo se dopolni:

Slepi in slepi z ostanki vida ne morejo ovrednotiti slikarskih del, vendar jim povemo o njih nekaj osnovnih podatkov. Arhitek- turo si najboljše predstavljajo ob maketi, detajle pa lahko otip- ljajo. Samo z neposrednim stikom dobijo prave predstave o njih. Razlaga v tem primeru služi samo kot dopolnilo lastnih spoznanj. Prav tako dobro kot s kiparstvom se lahko seznanijo tudi z izdelki umetne obrti.

6. r a z r e d (70 ur)

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA VSEBINA

1. Risanje (5 ur)

Besedilo se preoblikuje:

Risanje po spominu ali po domišljiji. Pika in linija kot

izrazni sredstvi. Likovni elementi uporabljeni v obliki kompozicijskih iger v različnih odnosih. Sorazmerje, proporcija, ravnotežje. Osnove okraska - ornamenta.

Pojasnilo se preoblikuje:

Pri kompozicijskih igrah v različnih likovnih odnosih uporabljamo likovne elemente: pika, linija, ploskev in tekstura. Ko razvijamo čut za proporcije in ravnotežje, oblikujemo z likovnimi elementi različen ritem. Pri risanju (na folijo, s pomočjo stavnic) ali polaganju žice, niti ali plastelina na vodoravno ploskev se slepi in slepi z ostanki vida še naprej učijo prostorskih odnosov na dvodimenzionalni slikarski površini.

2. Slikanje (15 ur)

Besedilo se oblikuje na novo.

Slikanje nadomeščamo z lepljenko. Oblikovanje okraska s poudarkom na kompoziciji: simetrična - asimetrična, statična - dinamična.

Slepi in slepi z ostanki vida se seznanjajo z naukom o barvi: barvni kontrasti, barvna podobnost, valeur.

Pojasnilo se skrajša:

Pri lepljenkah spoznavajo učenci poleg barvnih tudi teksturne vrednote na ploskvah in zakonitosti kompozicije: simetrično - asimetrično, statično - dinamično učinkovanje.

3. Plastično oblikovanje (20 ur)

Besedilo se na koncu dopolni:

Poleg oblikovanja v glini uporabljamo vse kiparske tehnike in materiale, ki so na voljo. Naloge prilagajamo vidnim in motoričnim sposobnostim posameznih učencev.

5. Prostorsko vrednotenje (10 ur)

Pojasnilo se preoblikuje:

Spoznavanje zunanjih in notranjih prostorov pri posameznih arhitektonskih primerih. Funkcija posameznih stanovanjskih prostorov. Razmišljanje o urbanističnih vprašanjih mesta, vasi, naselja. Slepi učenec se seznanja s prostorskimi odnosi v arhitekturi s pomočjo maket.

6. Likovno vrednotenje (10 ur)

Vrednotenje umetnin. Likovno preoblikovanje okolja: šolski prostor in stavba, pohištvo, moda...

Pojasnilo

Prvi odstavek se nadomesti:

Neposredni stik z umetninami in analiza okolja, ki ga obdaja, sta za slepega učenca zelo pomembna za ustvarjanje pravih predstav o svetu. Seznanjati se mora tudi s pojavi, ki zanj nimajo neposrednega pomena, npr. z modo, s poklici kot so modni kreator, oblikovalec notranje opreme ..., ker si tako ustvari bolj celovito notranjo predstavo o svetu.

7. r a z r e d (33 ur)

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA VSEBINA

1. Risanje (4 ure)

Besedilo se preoblikuje:

Konstruktivno risanje predmetov nekoliko nadomestimo s polaganjem niti na vodoravno površino ali s pomočjo stavnice.

Obravnavanje prostora na podlagi prostorske funkcije linij, prvi, drugi in tretji plan v prostoru, delno prekrivanje predmetov, predmetna prosojnost so pojmi, ki jih slepim predočimo s pomočjo stavnice. Prikažemo enostavne oblike.

Pojasnilo odpade.

2. Slikanje (6 ur)

Besedilo se preoblikuje:

Oblikovanje z barvnimi kontrasti pride v poštev le pri redkih učencih z ostanki vida.

Naloge uporabne umetnosti, lepak, knjižna oprema.

3. Plastično oblikovanje (10 ur)

Pojasnilo se preoblikuje:

Pri oblikovanju figure upoštevamo strukturo in členjenje površin.

Uporabljamo različne materiale za odvezemanje pri oblikovanju kiparskih form in oblik. Uporabljamo tudi vse druge kiparske tehnike in materiale, ki so nam na voljo. Povežemo z materiali in z urejanjem bivalnega okolja, ki ga obravnavajo pri gospodinjstvu. Seznanimo učence s potmi do poklicev, ki zahtevajo likovno znanje in ustvarjanje.

4. Prostorsko vrednotenje (10 ur)

Pojasnilo se oblikuje na novo:

Slepi učenci in slepi z ostanki vida lahko likovno vrednotijo prostor šele takrat, ko ga spoznajo na podlagi neposrednega stika z njim in skupne analize prostorskih odnosov. Analiza arhitekture vsebuje opis arhitektonskih elementov.

5. Likovno vrednotenje (3 ure)

Opuščena je tema: Kritičen odnos do stripa.

8. r a z r e d (32 ur)

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA VSEBINA

1. Risanje (5 ur)

Besedilo se preoblikuje:

Konstruktivno risanje predmetov po naravi nadomestimo s stavnico in polaganjem niti, žice, plastelina ... na vodoravno ploskev. Perspektivno risanje predmetov slepi z ostanki vida le s težavo razume. Preoblikovanje oblik iz narave v likovne tvorbe. Sorazmerje med deli in celoto. Pojem zlatega reza osvojijo le z vajo.

Pojasnilo se preoblikuje:

Učence seznanjamo z likovnimi celotami in kompozicijskimi načeli: harmonije, ki sloni na podobnosti likovnih prvin in kontrasta, ki sloni na različnosti likovnih prvin.

2. Slikanje (3 ure)

Besedilo se nadomesti:

Slikanje nadomestimo z lepljenko. Slepí otrok slika le izjemoma pri individualnem delu zato, da se seznani s to tehniko.

Pojme: lokalna barva, zračna in barvna perspektiva spoznava le teoretično. Pomembna je barvna simbolika in psihološko učinkovanje barv. Celo od rojstva popolnoma slepi otroci imajo čustven odnos do barv, čeprav jih ne vidijo.

Pojasnilo

Prvi odstavek odpade.

3. Plastično oblikovanje (10 ur)

4. Grafika (7 ur)

5. Likovno vizualne komunikacije (3 ure)

Besedilo se oblikuje na novo:

Slepi in slepi z ostanki vida se teoretično podrobno seznaniijo z mediji kot so: fotografija, film, televizija, video. Pogovorimo se tudi o umetniških razsežnostih teh medijev.

6. Prostorsko vrednotenje (4 ure)

NAVODILA

Besedilo je dopolnjeno in preoblikovano:

Likovna vzgoja je s svojimi vzgojnimi nalogami zelo pomemben dejavnik pri oblikovanju učenčeve osebnosti, ker lahko zelo pospešuje razvoj mentalnih in motoričnih funkcij. V celotnem vzgojnem in izobraževalnem procesu je integralna funkcija likovne vzgoje nenadomestljiva.

Likovna vzgoja temelji na odkrivanju in razvijanju ustvarjalnosti in likovnoizraznih sposobnosti učencev. Pri likovni vzgoji izhajamo iz stopnje razvoja učenčevih mentalnih in motoričnih funkcij, predvsem iz ostankov vida, ker je s tem tesno povezano učenčevo likovno izražanje, specifično za vsako stopnjo. Pri pouku slepih in slabovidnih otrok je bistvena orientacija. Učenec mora pri vsakem predmetu, ki ga želi likovno upodobiti, spoznati vse njegove dele (kaj je zgoraj, spodaj, spredaj, zadaj, levo, desno, na sredini, zunaj, znotraj), spoznati tudi prostor, v katerem predmet stoji ali se giblje. Upoštevati moramo tudi morebitno prehitevanje ali zaostajanje posameznih učencev v tem razvoju. Prav tako pazimo na posebnosti individualnega razvoja: na doživljanje in sposobnosti izražanja, na nagnjenost k posameznim področjem likovnega ustvarjanja ter izbire motiva.

Učitelj na predmetni stopnji pa s posebnimi nalogami neguje likovno-izrazne tipe učencev (konstruktivni, impresivni in ekspresivni tip). Pri tem naj se učenci izražajo kar najbolj izvirno, dovršeno in v okvir osnovnih zahtev doseganja likovne forme.

Slepi in slepi z ostanki vida svoje okolje spoznavajo s pomočjo tipa, ne pa s pomočjo vida. Pogosto imajo zgrešene predstave o okolju in tudi zelo slabo orientacijo. Vse to se odraža tudi v njihovih izdelkih. Slepi v likovnem dožemanju zaostajajo za slabovidnimi, zaradi različnih vidnih in drugih sposobnosti pa so individualne razlike tako velike, da je individualno delo - proučitev sposobnosti posameznega učenca in določanje nalog v skladu z njimi - nujno. Otroci, ki se jim vid slabša, imajo boljše vizualne predstave o svetu kakor tisti, ki so od rojstva slepi.

Slepi in slepi z ostanki vida se s težavo učijo osnovnih prostorskih zakonitosti. Nekateri učenci v nižjih razredih so bolj sposobni od nekaterih starejših kolegov. Pri likovnem pouku vztrajno razvijamo poleg vidnih in tipnih tudi motorične sposobnosti.

Tehniko, motiv in material prilagodimo individualnim zmožnostim vsakega posameznika.

Slepi in slepi z ostanki vida se pri likovni vzgoji učijo torej predvsem prostorskih (in izjemoma barvnih) zakonitosti, lastnosti

materiala, raznih tehnik, urijo se v spretnosti in spoznavajo abstraktne pojme in pojave, kar je bistveno za njihov duševni razvoj. Učitelj lahko z vztrajnostjo in prilagajanjem splošnih programov pomaga otroku do te mere, da se ta prične v določenih tehnikah tudi sam svobodneje izražati, to pa je končni cilj likovne vzgoje.

Učitelj izbere, pedagoško in strokovno pripravi ter vodi vsako likovno nalogo. Pri opazovanju in vrednotenju lastnih likovnih del in umetnin morajo biti učenci kar najbolj aktivni, pri čemer pazimo, da pridejo v šolskem letu do besede vsi učenci. Učitelj usmerja njihova opažanja ter jih dopolnjuje.

Vsako šolsko leto moramo pri praktičnem delu obravnavati vsa glavna likovna področja: risanje z grafiko, slikanje ter plastično in prostorsko oblikovanje. Medtem ko pri slabovidnih otrocih gojimo predvsem risanje, ker je risarsko znanje podlaga vsem likovno-ustvarjalnim dejavnostim, se pri slepih in slepih otrocih z ostanki vida osredotočimo na tiste tehnike, ki omogočajo kontrolo lastnega dela s pomočjo tipa in razvijanje orientacije.

Tip omogoča slepemu spoznavanje likovnih in abstraktnih pojmov pa tudi vidnega sveta in odnosov v njem, zato je treba naloge sestaviti tako, da učenec zazna te možnosti in da postopoma napreduje, kar mu bo to dalo volje za nadaljnje raziskovanje.

V osnovni šoli mora biti zlasti poudarjena likovna ustvarjalnost in aktivnost učencev. Toda v likovnovzgojnem in izobraževalnem procesu se morajo učenci določene snovi tudi naučiti. Pomembno je, da se tudi slepi učenci in učenci z ostanki vida naučijo vse tisto, česar ne morejo videti. Pri razlagi si lahko pomagamo s primeri iz drugih umetnostnih področij (glasbe n.pr.) Opazili bomo, da se mora slep otrok določene stvari najprej naučiti, da jih lahko šele nato razume. Treba pa se je izogniti shematski gradnji oblik - ta lahko služi le kot izhodišče, nato pa vzpodbujamo otroka k samostojnemu oblikovanju. Če hočemo, da se bo slepi otrok samostojno izražal, da moramo naučiti uporabljati čimveč tehnik, ga učiti likovnih pojmov in njihove povezave s svetom, ki ga obdaja.

Pri delu z materiali in orodji še posebej upoštevamo politehnično varnost likovno-izraznega procesa.

Učitelj uporablja pri pouku likovne vzgoje pravilen in lep slovenski učni jezik in tudi s tem pogloblja estetsko vzgojo pri svojem predmetu.

Likovnovzgojno delo pri rednem pouku se navezuje tudi na likovne dejavnosti zunaj pouka, pri interesnih dejavnostih in pri dejavnostih šolskega kulturnega društva. Korelacija med predmeti in dejavnostmi se izraža z izrazito aktivno vlogo učencev, s poudarjenim samostojnim delom v obliki odkrivanja in reševanja problemov, presojanja in odločanja ter ustvarjalnega uporabljanja znanja. Učitelj in učenci vseskozi vnašajo v kreativno delo aktualne teme in motive, usmerjanje v poklice, prometno vzgojo in aktualne kulturne dogodke.

Slep otrok ima skromen predstavi svet, Predstave postopoma pridobiva v prostoru, ob konkretnih naravnih situacijah. Zato so pomembne ekskurzije v naravo, kjer si lahko bogati predstave ob tipu in preostalem vidu.

1. do 4. razred

Likovna vzgoja od 1. do vključno 4. razreda temelji na otrokovem specifičnem likovnem izražanju, ki izpoveduje njegova celostna in čustvena doživetja ter vtise in predstave o okolju. Prav zaradi tega je pravilni razvoj likovnega izražanja učencev v tem obdobju zelo pomemben. Ker slepi učenci v likovnem razvoju zaostajajo, se je treba prilagoditi njihovim zmožnostim in jih vztrajno razvijati, da bi se ta razvoj ne ustavil, pri tem pa skušamo biti čimbolj iznajdljivi.

V 1. razredu povezujemo delo s predšolsko likovno vzgojo, če je bil otrok take vzgoje deležen.

Slepi učenci se v začetku učnovzgojnega procesa še ne morejo sproščeno likovno izražati, ker ne znajo uporabljati orodja in jim je likovna predočba vidnega sveta nepopolna. Zato jih najprej seznanimo z možnostjo preprostih oblik, ki jih lahko otipa. Vadi naj uporabo različnega orodja, s katerim si bo šele postopoma lahko pomagal pri likovnem izražanju. Slabovidni učenci pa naj se predvsem sproščeno, neposredno in pristno likovno izražajo. Na podlagi predstav iz njihovega doživljajskega sveta in iz izbranih tem razrednega pouka si oblikujejo lastne likovne načine izražanja ter si bogatijo predstave o tem, da na svojih upodobitvah nakazujejo posebnosti posameznih oseb, živali, rastlin ter drugih stvari in pojavov.

Seznanijo se z uporabo risarskega, slikarskega in kiparskega ter drugega tehničnega orodja in materialov ter se uvajajo v vrednotenje lastnih likovnih del.

Učitelj mora s pripravo poskrbeti za živo predstavo in čustven odnos do teme. Otroci se likovno izražajo večidel po spominu, lahko pa tudi pred motivom, ki pa na tej stopnji ne more biti model za delo po naravi, ampak le spodbuda za močnejše doživetje.

Izbira teme je kar se da preprosta in se nanaša na uporabo orodja (n.pr. izrezavanje trakov, gubanje papirja....) in vajo v spretnosti. Otrok naj tudi oblikuje preproste smiselne oblike. Večkrat mu damo isto nalogo in mu kasneje pokažemo njegove izdelke - tako lahko sledi svojemu napredku. Iste naloge izražamo v različnih likovnih tehnikah, kar ga osvobaja utrjenih shem. Učenec spozna, da je likovni jezik pester.

Glede izbire materialov in orodij ne smemo biti prezahtevni, upoštevati moramo spretnost in sposobnost izražanja vsakega posameznika posebej. Individualno delo je nujno.

Naloge, pri katerih ni izhodišča motiv, ampak oblikovno načelo ali druga likovna informacija (vaje, teoretična ponazorila), so na tej stopnji pri slepih učencih bolj številne kot pri slabovidnih, vendar morajo biti zelo preproste.

Otroci ustvarjajo vedno neposredno v materialu. Delovni postopek je neposreden.

V 2. razredu so učenci bogatejši v likovnem izražanju, čeprav je napredek zelo majhen v primerjavi z izražanjem na drugih področjih in z znanjem pri drugih predmetih. V začetku šolskega leta je otrokovo znanje (izurjenost) pogosto slabše kot ob koncu prejšnjega, zato pokažemo učencu njegove lanske izdelke in pričnemo vaditi znova, pri tem pa zaupamo v njegov duševni razvoj.

Tudi v 2. razredu se učenci likovno izražajo v skladu s svojo likovno govorico. Ob oblikovalnih procesih in ob sproščanju čustvenih in razumskih sposobnosti doživljajo lepo ter spoznavajo osebe, stvari, pojave in ozadje v okolju, najbolj preproste oblike pa lahko tudi likovno razčlenjujejo. Učijo se pravilno uporabljati in vrednotiti kiparska pa tudi risarska in slikarska orodja in materiale ter vrednotijo lastna likovna dela in se s tem približujejo

likovni umetnosti.

S pogovori z učenci poskušamo v njihovi zavesti utrditi doslej pridobljene likovne izkušnje.

Likovne naloge se povezujejo glede tem in motivov z razredno tematiko drugih predmetov, ki s svojo vsebino dajejo učencem spodbude in možnosti, da se ob ustrezno izrazni vsebini likovno izražajo.

Posebno naj bodo učitelji pozorni na ves didaktični material pri drugih predmetih, ki mora biti prav tako estetsko izdelan in urejen. (To načelo velja za vse razrede !)

Učenci se v primerjavi s prejšnjima razredoma v 3. in 4. razredu izražajo z več značilnimi detajli ter z novimi kompozicijskimi načini. Učitelj poskrbi in izbere take motive, pri katerih se bodo učenci poglobljali v značilnosti in raznolikosti oblik v sestavo površine stvari.

V 3. razredu na sproščen način rešujejo oblikovalne naloge, ter si razvijajo in bogatijo širši svet za linearne in plastične oblikovalske vrednote. Oblikujejo in urejajo ploskve, jih z razčlenbo površin bogatijo, oblikujejo prostor ter si s praktičnim likovnim delom pridobijo in uporabijo začetne pojme likovne teorije. Z razvojni stopnji primernim načinom učenci v 3. razredu vrednotijo lastna likovna dela in jih vzporejajo z likovnimi deli starejših učencev in odraslih umetnikov. Ogledajo si kulturne znamenitosti domačega kraja.

V 4. razredu učenci poleg še spontanega otroškega likovnega izražanja ob spoznavanju prvin likovne teorije tudi vedno bolj zavestno likovno oblikujejo. Spoznavajo in uporabijo kontraste oblik, struktur, površin in prostora ter si izpopolnijo tehnične spretnosti. Teoretično se seznanijo z osnovnimi barvami in njihovim simboličnim pomenom. Otroci, ki obvladajo določene prostorske sheme, jih bogatijo s pomočjo lastne domišljije. Gradijo lahko abstraktne, dekorativne oblike, katerih naj vlada določen likovni red ali pa nasprotno oblike, ki ponazarjajo predmete iz narave. Otrok naj se te razlike zaveda. Navajajo se na bolj natančno opazovanje in izražanje nianse na predmetih. Svoja likovna dela izdelajo bolj dovršeno. Poglobljajo si znanje o likovni umetnosti in se navajajo na vrednotenje njihovi zrelosti stopnji in nalogam primernih umetnin. V obeh razredih delajo učenci po domišljiji, spominu ali pred motivom, vendar ne v pomenu intenzivnega opazovanja narave. Opazovani motiv je spodbuda za izražanje več značilnosti in podrobnosti na stvarih.

V otroških likovnih delih opažamo znamenja površnosti, prizadevanj k ponavljanju utrjenih vzorcev, pasivnem posnemanju tujih, likovno manj vrednih izdelkov. Pristno likovno izražanje, sveže in jasne predstave ter dobro asociacijo predstav dosega učitelj z živim in pestrim opisovanjem, zlasti pa z bogatenjem učenčevih vtisov pred motivom samim. Površnost pri tehnični izvedbi odpravljamo z večjo zahtevnostjo in s ponovitvijo tehničnih navodil.

V učnem načrtu je zastopana tudi arhitektura, in sicer v poglavju: oblikovanje prostora. Naloge tega poglavja učence navajajo k doživljanju in odkrivanju prostorskih vrednot in prostorskih odnosov v arhitekturi. in se povezujejo s pridobivanjem osnov tehnične vzgoje.

Motorične sposobnosti učencev so na tej stopnji bolj razvite, zato jim lahko damo v roke bolj zahtevno orodje. Menjavamo naloge za sproščeno in natančnejše delo, vendar z nekoliko večjimi zahtevami v pogledu likovne discipline.

Delovni postopek je tudi na tej stopnji samo neposreden. Likovne naloge večkrat ponavljamo, da se postopek utrdi. Vsako nalogo ponavljamo v različnih tehnikah, lahko tudi v isti šolski uri in omogočimo slepim učencem, da se seznanijo z izdelki drugih slepih učencev, da bi spoznali tudi drugačne načine izražanja.

Nujno je, da učenca postopoma in sistematično navajamo k prenašanju in povezovanju izkušenj z likovnega področja na druga področja (transfer), da bi jim pojasnili likovno estetske strukturalne zveze in podobnosti.

5. in 6. razred

V 5. in 6. razredu so učenci že sposobni pri delu upoštevati strokovna spoznanja s področja likovne teorije (posebno kompozicijskih načel, kontrasta v risbi, obliki in včasih barvi glede tehnike dela, posebno pri nalogah, ki vodijo v čisto oblikovanje. Po možnosti naj ne bodo to samo vaje likovnih zakonitosti, ampak tudi izdelki z motivi, pri katerih so omenjeni likovni problemi prikazani.

V 5. razredu učenci vedno bolj bogatijo svoj likovni izraz in se začno zavestno likovno izražati z elementi in načeli likovnega ustvarjanja. Seznanijo se z likovnimi vrednotami in prično uporabljati zakonitosti likovnega oblikovanja ter se miselno in s praktičnim

delom navajajo na razčlenjevanje in ločevanje ter sestavljanje likovnih elementov v nove skladne celote. Še nadalje jih spodbujamo k likovnemu izražanju z motivi, ki jih posebno zanimajo.

V 6. razredu se učenci pri likovnem izražanju usmerijo k večjemu bogastvu pripovedne vsebine, raznolikosti kompozicije in oblik ter k novim likovnim vrednotam, nalogam in zakonitostim oblikovanja. Poglobljajo si načine razčlenjevanja, ločevanja in sestavljanje elementov v nove kompozicijske celote, se navajajo na bolj intenzivno opazovanje likovnih vrednot v naravnem in urbanem okolju, na stvarih in pojavih in odnosih med njimi ter si poglobljajo znanje o zakonitostih linearnega in plastičnega pa tudi barvnega (teoretično oblikovanja).

Likovne pojme, na primer: faktura, tekstura, struktura in še druge, pojasnjujemo pri praktičnem delu in tudi z opisom ter prikazom na umetninah.

V obeh razredih usmerjamo postopoma učence izpovedovanju in k likovni problematiki. Tako še naprej gradimo most med otroško spontanostjo ter likovno zavestnim delom.

Pri izbiri likovnih nalog upoštevamo, da imajo učenci že močno razvito zanimanje za pojave iz bližnjega in širšega okolja, za tuje kraje in zgodovinske dogodke. Zato izbiramo motive v teh področjih, kar vzpodbuja zanimanje in domišljijo slehernega otroka. Vse motive moramo primerno poenostaviti.

Na tej stopnji ni mogoče doseči tolikšne povezanosti med temami likovne vzgoje in drugih predmetov kot v nižjih razredih. Izbira je vedno bolj svojevrstna in odvisna od likovne problematike.

Na tej stopnji poostriamo zahteve glede tehnične izvedbe in ustreznega prikazovanja likovnih vrednot. Še vedno menjavamo sproščeno delo in tako, ki zahteva več likovne discipline.

Pri likovnem vrednotenju v 5. in 6. razredu učence seznanjamo z umetninami različnih slogov in njihovih predstavnikov, pa ne v zgodovinskem zaporedju, ampak ob obravnavanju določenih likovnih problemov. Upoštevamo najpomembnejše predstavnike svetovne in domače likovne umetnosti tako, da pri vsakem likovnem problemu predstavimo najrazličnejše predstavnike domače in tuje likovne umetnosti.

V obeh razredih naj se učenci seznaniijo z umetniško fotografijo, njenim bistvom in slogovno odmevnostjo likovnoumetnostnih smeri v njej.

Pri analizi okolja smotrno izbiramo izrazite primere iz oblikovalnega področja ter iz okolja in makete in popeljemo slepe otroke po prostoru, da se seznani z njegovimi dimenzijami in obliko.

Posebna skrb velja izjemno nadarjenim učencem in tistim, ki v likovnem razvoju zaostajajo za povprečjem. Ene in druge vključujemo tudi v interesne dejavnosti.

7. in 8. razred

Likovnovzgojno delo v 7. in 8. razredu je usmerjeno k sklepnim na-logam, ki učence oblikujejo v pomenu kontinuitete likovne vzgoje do tiste mere, da bodo ohranili in morda razvili zani-manje za likovno izražanje in da bodo pri tem bolj samostojni. Delo poteka vzporedno z delom slabovidnih učencev, s katerim morajo biti slepi seznanjeni. Na eni strani poskušamo približati učencem probleme realizma tako, da pri likovnem izražanju zavestno upoštevajo sorazmerja in odnose med predmeti. (S pomočjo stavnice jih tudi učimo zakonitosti slikarskega prostora). Hkrati nadaljujemo s prebujanjem zavesti učencev za likovne vrednote, ki so hkrati temelj za boljše razumevanje modernega likovnega ustvarjanja.

V 7. razredu se učenci še nadalje seznanjajo z likovnimi vrednotami in se vzgajajo za razumevanje likovnih oblik ter si razvijajo analitično in sintetično likovno mišljenje. Razumejo in si poglobljajo pojme o kiparskem in arhitekturnem in slednjič o slikarskem prostoru in njegovi humanistični vrednosti. Zavestno kombinirajo in komponirajo likovna dela in poglobljeno opazujejo stvari in pojave, poimenujejo barve predmetov, ki jih uporabljajo, plastičnost, sorazmerja in druge odnose med njimi. Učenci se v tem razredu uvajajo v konstruktivno mišljenje in prenašajo likovna spoznanja v okolje.

V 8. razredu se učenci usposabljaajo za vedno bolj zavestno likovno oblikovanje - razmišljanje in načrtovanje lastnega likovnega dela. Analizirajo likovna dela, eksperimentirajo z vedno novimi načini oblikovanja, spoznavajo likovne probleme na vseh likovnih področjih in razumevajo načine vizualnega komuniciranja. Opažajo likovnost v vsakdanjem življenju in se približujejo umevanju in vrednotenju

likovne umetnosti in njene družbene vloge.

Spominsko in fantazijsko izražanje specifičnih učenčevih predstav o stvareh ter pojavih, ki ga obkrožajo, je predvsem povezano s področji umetniške ter uporabne grafike in plastičnega oblikovanja, ki vzbujajo zanimanje in ustvarjalnost zaradi tehnično oblikovnih problemov.

Pogoste so naloge, ki vsebujejo čisto oblikovalske probleme (variacije likovnih elementov in principov komponiranja).

Kadar se nam ponujajo naloge, ki omogočajo izvedbo z izrazili in tenničnimi sredstvi drugega likovnega področja, to priložnost izkoristimo in nalogo tudi tako izvedemo.

Pri prostorskem vrednotenju pazimo, da teorijo vedno podkrepimo in dopolnimo z ustreznimi ponazorili.

Uvajamo orodja, materiale in postopke sodobnih likovnih hotenj. Različni materiali in eksperimentiranje z njimi učence zanimajo. Le tako lahko učencem približamo tudi sodobno umetnost.

Pri likovnem vrednotenju v 7. razredu poglobljamo preprosto znanje o slogih v arhitekturi, kar naj ustrezno dopolnjuje poglavje o prostorskem vrednotenju v kiparstvu ter slikarstvu. Učence seznanjamo z deli domače in tuje likovne umetnosti ter z njihovimi najznačilnejšimi predstavniki.

Priporočamo, da učitelji obogatijo likovno delo z grafiko in keramiko, po možnosti z uporabo grafičnih strojev (stiskalnic) in keramične peči. Mnogokje lahko te naloge izpeljemo s sodelovanjem okoliških obrtnikov in industrije.

Likovno vrednotenje v obeh razredih poskušamo čim večkrat vključiti v praktično delo in ga pojasniti z umetnostnozgodovinskimi primeri.

Glede ocenjevanja velja načelo: zbirajmo podatke o vsakem učencu, o njegovi kreativni in oblikovalski sposobnosti, o njegovem likovnem razvoju in prirojenih dispozicijah predvsem po njegovih vidnih in motoričnih sposobnostih, skratka ocenjujmo učenčevo marljivost in aktivnost pri pouku ter ovrednotimo njegov odnos do predmeta in umetnostnega področja. Zato je zelo pomemben arhiv likovnih del učencev, ki mora biti smotrno urejen in nam lahko rabi za ocenjevanje učenčevih likovnovzgojnih rezultatov in za učenčevo kontrolo lastnega dela.

Pri likovni vzgoji naj bodo naloge vedno likovno zanimive, za učence privlačne in jasne. Najprej naj bodo zelo preproste, širimo in dopolnjujemo pa jih v skladu z razvojem posameznega učenca.

Obravnava teoretičnih vprašanj naj bo predvsem informacija, ki naj likovno delo dopolnjuje, ne pa obremenjuje. Slepí učenec se hoče sam od sebe naučiti tudi tisto, česar ne more občutiti (npr. barve), zato ga pri tem vzpodbujamo. Prav tako naj učitelj vedno ob praktičnem delu obravnava izrazite primere iz likovne in uporabne umetnosti.

Časovno razporeditev likovnovzgojnih nalog sestavi učitelj tako, da naloge in teorijo med seboj smiselno poveže. Teorija naj vedno temelji na izkušnjah in spoznanjih pri praktičnem pouku in pri drugih umetnostnih področjih, ki pomagajo pri spoznavanju določenih odnosov. (Ritem v likovni umetnosti lahko npr. dobro prikažemo s pomočjo glasbe).

Za nižje razrede naj sestavijo časovno razporeditev učne snovi aktivni razredni učitelji v sodelovanju predmetnega učitelja za likovno vzgojo.

Uspehi pri likovnem pouku slepih so zelo različni. Otrok, ki mu ne vzbudimo zanimanja se likovno izražanje, navkljub potencialnim zmožnostim ne napreduje. Pomembna je izbira nalog: naj bodo lahke in zanimive ter sestavljene tako, da lahko učenec svoje znanje dopolnjuje in razvija. Nekateri učenci zdaleč zaostajajo za vrstniki. V takem primeru sledijo učnemu načrtu, ki ni pretežak, pa četudi izvajajo naloge za dve, tri leta mlajše učence.

Literatura:

Priročniki:

Papirnata deteljica (vsi zvezki), MK, Ljubljana, 1972

Lothar Kampmann: Otroška slikarska šola, DZS, Ljubljana, 1973

Alenka Gerlovič-Gregorač: Likovna vzgoja otrok, MK, Ljubljana (zadnja predelana izdaja)

mag. Helena Berce, Likovna vzgoja v nižjih razredih OŠ, Zavod SR Slovenije za šolstvo, Ljubljana 1984

Umetnostna in umetnostnozgodovinska literatura:

Camillo Semenzato: Svet umetnosti, MK, Ljubljana, 1979 ali

Gabriela Pischel: Zgodovina likovne umetnosti (3 deli), MK, Ljubljana 1969

Dr. Luc Menaše: Kaj nam kažejo slikarske umetnine, MK, Lj., 1976
Janez Höfler: Osnove likovne umetnosti, DZS, Ljubljana, 1977
Ileksikoni CZ: likovna umetnost, CZ, Ljubljana, 1979
dr. Milan Butina: Elementi likovne prakse, CZ, Ljubljana, 1982
dr. Milan Butina: Slikarsko mišljenje, Ljubljana, 1984

Vzorec časovne razporeditve likovnovzgojnih nalog za predmetno stopnjo, 1980.

5. GLASBENA VZGOJA (345 ur)

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNI SMOTRI IN NALOGE

Dopolni se smoter v 13. alineji in se glasi:

- si razvijajo glasbene sposobnosti: za glasbeno izražanje v poustvarjalnem pomenu, za estetsko doživljanje glasbe, ritmični in melodični posluš, občutek za sozvočja, čut za estetsko oblikovanje, glasbeno pomnjenje, za analizo in sintezo ter izostrujejo sluh.

Dodani so še naslednji smotri:

Učenci:

- se v skupinskih glasbenih (ter gibno plesnih) dejavnostih socializirajo in uveljavljajo ter si razvijajo smisel za skupno delo in odgovornost, oblikujejo si samozavest in občutek lastne zmogljivosti,
- si razvijajo svoje glasovne sposobnosti, ob inštrumentalni (in gibno plesni) dejavnosti pa motoriko, koordinacijo gibov in psihomotoriko,
- naučijo se osnove glasbene teorije v brajici.

4. r a z r e d (70 ur)

2. Glasbena srečanja v predalpskem in alpskem svetu

Pri obravnavi enot: Pesem v notah; kolikor tonov, toliko notnih glavic, Prva melodija v notnem črtovju, Tonska trajanja v notni obliki učenci spoznavajo Braillovo notacijo.

Pri obravnavi enote Glasbene vrednote iz Rezije spoznavajo Braillove znake za pavze.

3. Glasbeno življenje v kraških pokrajinah

Pri obravnavi enote Spoznavanje novega glasbenega trajanja učenci spoznavajo Braillove znake za notne vrednosti.

4. Glasba primorskih mest in vasi

Pri obravnavi enote Zapis dvodobnega takta z dobo četrтинke učenci zapišejo dvodobni takt z dobo četrтинke v Braillovi glasbeni notaciji.

5. Glasba panonskih ravnin

Pri obravnavi enot: Vsaka notna vrednost je lahko doba in Osminka doba v taktu učenci zapisujejo v Braillovi glasbeni notaciji.

5. r a z r e d (35 ur)

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA VSEBINA

4. Glasba goratih področij Jugoslavije

Pesmi v svojstvenih lestvičnih vsebinah (istrska, balkanska) učenci spoznajo le po slušni poti.

7. r a z r e d (33 ur)

VZGOJNO-IZOBRAŽEVALNA VSEBINA

1. Glasbena umetnost v našem stoletju

Enoto Sodobni glasbeni zapis lahko obravnavamo le opisno brez zapisa.

5. Glasba izčiščena in urejena oblika tonov

Enoto Ciklične skladbe za skupine glasbil lahko obravnavamo v okviru notranje diferenciacije pouka, tako da snov predstavimo le nekaterim učencem z opisom in razlago oziroma le po slušni poti.

8. r a z r e d (32 ur)

Vse kratke notne zapise pišejo slepi učenci v brajici.

6.) INTERESNE DEJAVNOSTI JEZIKOVNO-UMETNOSTNEGA PODROČJA

Interesne dejavnosti v jezikovno-umetnostnem vzgojno-izobraževalnem področju razvijajo v učencih zanimanje za kulturno dogajanje v ožjem in širšem okolju, jih spodbujajo k lastni ustvarjalnosti, vplivajo na njihovo osebnostno izražanje, vrednotenje in bogatenje umetnostne kulture.

Vzgojni pomen teh dejavnosti je v tem, da učence osebnostno gradijo, oblikujejo pri njih pozitivne lastnosti, in jim odpirajo pogled v svet umetnosti in lepote. Različne stvaritve na literarnem, likovnem, glasbenem, plesnem in gledališkem področju poglobljajo njihovo doživljanje, spodbujajo njihove notranje potenciale, razširjajo smisel za lepo. Ob njih lahko doživljajo likovno, zvočno in ritmično skladnost, kar jih plemenniti, umirja in oblikuje kulturne vrednote. Močna čustvena angažiranost vsebin sprošča v učencih čustva vedrine in veselja, pa tudi stiske in napetosti. Spodbuja njihovo poustvarjalno in ustvarjalno domišljijo, ki jo izražajo z izvirnostjo in duhovitostjo. Poglobljajo čustveno plat svoje osebnosti.

Sodelovanje učencev v različnih interesnih dejavnostih ima tudi velik pomen za odkrivanje in razvijanje posebnih sposobnosti in za usmerjanje v družboslovne oziroma umetnostne dejavnosti. Učence tudi pripravljajo na bogatejšo osebnostno življenje in zdravo ter kulturno preživljanje prostega časa.

Interesne dejavnosti tega področja se med seboj prepletajo in povezujejo in med njimi ni stroge ločnice.

Mentorji organizirajo vzgojno-izobraževalno delo tako, da se oblike menjajo in omogočajo polno aktivnost vsakega učenca pri načrtovanju, izvajanju in vrednotenju tega dela. Mentorji povezujejo delo v krožkih z delom drugih institucij v družbenem okolju. Učenci predstavljajo svojo dejavnost ob proslavah in prireditvah, v šolskih in drugih glasilih, na razstavah, na tekmovanjih in ob različnih razpisih ter natečajih. Prispevajo k estetskemu urejanju šolskega prostora, h kulturnemu življenju šole in domačega kraja ter širšega območja. Interesne dejavnosti tega področja in še nekatere druge se lahko povežejo v šolsko kulturno društvo.

Interesne dejavnosti, povezane s predmetom slovenski jezik imajo v Zavodu za slepo in slabovidno mladino tele oblike: dramski krožek, lutkovni krožek, branje in čitalnica, branje za bralno značko, šolsko glasilo.

Slepota, težja okvara vida, slabše telesno stanje v veliki meri pogojujejo v otroku psihične napetosti, občutek tesnobe, telesno nesproščenost, krčovitost, slabo orientacijo. Zato je osnovna naloga dramske in recitacijske vzgoje pri teh otrocih, da s primerno metodo, z dolgotrajnim in sistematičnim vzgojnim procesom ustvari take ugodne okoliščine, ki blažijo posledice slepote ter sproščajo in spodbujajo otroka k večji ustvarjalnosti, s primernim psihičnim urjenjem pa dosežejo tako duhovno stanje, ki v učencih najlažje sprostí njihov ustvarjalni čut, tako da se ta v zadostni meri tudi razmahne.

Zato pri dramskem in lutkovnem krožku otroke učimo jasne in razločne izgovorjave, pravilne uporabe odmorov ter lepe artikulacije glasov. Razvija se jim smisel za jezikovni in dramski izraz, uzavešča se jim poseben, gledališki način sporočanja.

Mentor jih usposablja za uprizarjanje prizorov in igrice. Predvsem pa jih vzgaja v zavzete gledališke odjemalce. To doseže tako, da jih pripravlja na obisk gledaliških predstav in potem vodi pogovor o dramskem delu in doživljanju predstave.

Navaja jih na umevanje odrskih del in na branje in umevanje gledaliških ocen.

Ob delu z besedilom pa odkrivajo njegove jezikovne, miselne in čustvene vrednote, s tem pa jih privedemo do lastnega doživljanja umetnine. Z dobrim mentorjevim vodenjem bo branje lepe besede postalo njihova stalna potreba, s tem pa bo preraslo obvezne nastope na priložnostnih proslavah.

Učenci vsako leto pripravijo dve številki šolskega glasila Naša misel. Redno sodelujejo na Srečanju z domišljijo z drugimi učenci osnovnih šol občine. Pošiljajo svoje spise v Pionirski list in Našo komuno.

Branje za bralno značko je prostovoljna dejavnost, ki lahko zajema vse učence, vodijo pa jo razredni in predmetni učitelji slovenskega jezika in šolski knjižničar, in sicer v povezavi z društví in organizacijami zunaj zavoda. V okviru celodnevne

osnovne šole imajo učenci določen čas za branje, po dve uri tedensko. Učenci berejo, tudi za bralno značko, učitelj vodi razgovor in usmerja še drugo jezikovno in literarno delo z učenci. Organizirano branje širi in pogloblja pri učencih zanimanje za dobro knjigo in njenega ustvarjalca, ljubezen do slovenske besede, sposobnosti za sporočanje, njihovo splošno razgledanost, slepim pa omogoča večjo izurjenost v branju brajice.

Učenci berejo tudi v času, ki je določen v okviru čitalnice, kjer pa si izbirajo knjige po svojih željah in interesih. Slepí učenci izbirajo knjige s pomočjo učitelja in se ob tem seznanjajo z delovanjem knjižnice. Za delo v knjižnici kot interesno dejavnost pa se ne usposabljaajo. Za književno vzgojo na razredni stopnji skrbijo razredniki, na višji stopnji pa učitelj slovenskega jezika, ki je tudi knjižničar.

V povezavi z likovno vzgojo deluje za slepe krožek modeliranja gline. V okviru krožka se seznanijo z osnovnimi kiparskimi tehnikami: z modeliranjem (odvzemanjem in dodajanjem materiala), vtiskovanjem v glino in z vlivanjem v mavec. Rišejo v glineno ploščo.

Najprej se nauče uporabljati orodje, pripraviti material in spajati dele v celoto. Nato oblikujejo na razne načine: živalsko in človeško figuro, okrasje in druge motive ter izdelke žgejo.

Krožek je primeren za slepe in za slabovidne učence. Delajo v dvojicah in si z modeliranjem urijo spretnost. Ker lahko otipljejo lastne izdelke, sami nadzorujejo svoje delo. Razvijajo domišljijo in ostrijo čut za prostorske odnose in za uporabo materiala.

V povezavi z glasbeno vzgojo je najbolj množična interesna dejavnost predvsem zborovsko petje.

Učenci, ki imajo željo in veselje do aktivnega sodelovanja, se lahko vključujejo še v naslednje interesne glasbene dejavnosti:

- učijo se melodiko, orglice,
- učijo se klavir in harmoniko, in citre,
- razvijajo solo petje,
- igrajo na flavto,
- igrajo v Orff skupini,
- igrajo v ansamblu Prijatelji,
- v čitalnici pri poslušanju glasbenih pravljič razvijajo sposobnost pozornega poslušanja.

Glede na interese in zmožnosti pa se vključujejo še v različne gibno plesne interesne dejavnosti: ritmični krožek, krožek za družabni ples ter folklorni krožek. V teh krožkih si razvijajo vedrino in veselje ter družabnost, doživljajo ritmično skladnost in odpravljajo značilne gibe slepih.

Igranje šaha je slepim dostopno v enaki meri kot polnočutnim. Šahovski krožek ima zato pomembno mesto pri njihovem usposabljanju, predvsem pri razvijanju intelektualnih sposobnosti in uveljavljanju na socialnem področju (pridobivanje šahovskih naslovov).

